

## ВПЛИВ СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКІВ З ТЯЖКОЮ ТА ПОМІРНОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Тетяна ЗЕНКОВСЬКА

*Інститут післядипломної освіти Одеського національного університету імені І.І.Мечникова*

При повторному психологічному обстеженні, яке проведене нами після річного застосування системи підвищення рівня психічного розвитку підлітків з важкою та помірною розумовою відсталістю, що спрямована на підготовку до оволодіння операціями та діями трудової діяльності побутового та професійного напрямку, ми одержали такі результати щодо розвитку пізнавальної діяльності та психомоторики.

Для зручності відображення результатів, що одержали констатуючому та формуючому експериментах, у “шапці” таблиць ми використовували скорочену термінологію, та вказували час одержання результату. Термін “час одержання результату” вказує, з якого виду експерименту взяли цей результат. Слово “до” означає, що даний результат взяли з констатуючого експерименту. Слово “після” у контрольній групі означає, що результат взяли після проведення повторного обстеження при завершенні формуючого експерименту в експериментальній групі. В експериментальній групі слово “після” означає результат, що одержали при повторному обстеженні підлітків після завершенні формуючого експерименту.

Збільшення об’єму уваги відмічено у всіх вікових групах. Так, на об’ємних предметах (табл.1) збільшення знайдених перестановок зросло як у контрольній групі, так і в експериментальній.

*Таблиця 1*

**Сформованість об’єму уваги (знаходження перестановок на об’ємних предметах) у підлітків з важкою та помірною розумовою відсталістю до та після проведення експерименту.**

Вік дітей, (р)	Кількість (M±m) знайдених перестановок (з 3) на об’ємних предметах, час одержання результатів (до та після проведення експерименту), групи експерименту					
	контрольна			експериментальна		
	до	після	P	до	після	P
12	0,08±0,07	0,10±0,05	>0,05	0,06±0,06	0,69±0,05	< 0,001
13	0,11±0,05	0,12±0,06	> 0,05	0,09±0,04	0,72±0,06	< 0,001
14	0,16±0,05	0,18±0,04	> 0,05	0,11±0,05	0,78±0,04	< 0,001
15	0,17±0,06	0,18±0,05	> 0,05	0,15±0,06	1,00±0,06	< 0,001
Разом	0,11±0,02	0,34±0,03	> 0,05	0,10±0,04	0,81±0,03	< 0,001

Однак це збільшення нерівнозначне. У контрольній групі воно зросло у середньому на 0,03 бали, що не має не тільки статистичної значущості (P>0,05), а й психологічної. В експериментальній групі збільшення у середньому склало 0,51 балу, що має високий ступінь достовірності. Психологічно дане збільшення означає, що в контрольній групі

практично не відбулося змін у сформованості об'єму уваги, тобто для досліджуваної цієї групи також було складно відповісти на запитання вчителя: "Хто відсутній на занятті?", важко знаходили необхідний для заняття об'ємний предмет (м'яч, обруч і т.п.). Необхідно відмітити, що в цілому зі збільшенням віку підлітків покращувались результати. В експериментальній групі у кожному віковому діапазоні покращення результатів мало високий ступінь статистичної достовірності ( $P < 0,001$ ). Психологічно вихованки цієї групи відносно швидко знаходили відсутніх на занятті та давали правильну відповідь вчителю; підготовлювали приміщення до занять, готуючи необхідні предмети. Також як у констатуючому, так і у формуючому експерименті, підлітки досягли більш високих результатів при роботі з площинними, ніж з об'ємними предметами.

Цілеспрямоване використання у системі підвищення рівня психічного розвитку рухливих ігор дозволило покращити показники сформованості координації рухів. Результати виконання завдань на збивання кеглів підлітками з важкою та помірною розумовою відсталістю представлені у табл. 2.

Таблиця 2

**Сформованість координації рухів (збивання кеглів)  
у підлітків з важкою та помірною розумовою відсталістю до та після  
проведення експерименту.**

Вік рік, (р.)	Кількість ( $M \pm m$ ) правильно виконаних завдань (з 10), час одержання результатів (до і після експерименту), групи експерименту					
	контрольна			експериментальна		
	до	після	P	до	після	P
12	2,52 $\pm$ 0,21	2,55 $\pm$ 0,14	>0,05	2,27 $\pm$ 0,19	3,47 $\pm$ 0,29	>0,01
13	2,64 $\pm$ 0,22	2,62 $\pm$ 0,13	>0,05	2,69 $\pm$ 0,23	3,85 $\pm$ 0,27	>0,01
14	3,09 $\pm$ 0,29	3,06 $\pm$ 0,11	>0,05	3,04 $\pm$ 0,29	4,27 $\pm$ 0,32	<0,001
15	3,37 $\pm$ 0,29	3,33 $\pm$ 0,13	>0,05	3,38 $\pm$ 0,27	4,66 $\pm$ 0,41	<0,001
Разом	2,91 $\pm$ 0,18	2,89 $\pm$ 0,09	>0,05	2,85 $\pm$ 0,19	4,06 $\pm$ 0,13	<0,001

Аналіз представлених у таблиці результатів показує, що в цілому підлітки з експериментальної групи впорались з тестовим завданням значно краще (у 1,4 рази), ніж їх однолітки з контрольної групи. У всіх вікових групах у експерименті виявлено результати, які мають статистичну достовірність, яка змінюється від  $P < 0,05$  до  $P < 0,001$ . Проведення системи підвищення рівня психічного розвитку дозволило знизити ймовірність результатів практично у кожній з вікових груп, за виключенням групи 14-річних, де дисперсія незначно збільшилась, що знайшло відображення у збільшенні відхилень до середньої величини (з 0,11 до 0,12). На наш погляд, це пов'язано з вже згаданою раніш нерівномірністю виконання завдання, яка властива дітям цієї вікової групи. У контрольній групі покращення даного показника не спостерігалось. Психологічно виявлене покращення показників проявилось у тому, що значно більша кількість спроб закінчувалась позитивним результатом – діти збивали кеглі м'ячем, що позитивно відобразилося на результаті: кількість попадань зросла з 2,85 $\pm$ 0,09 до 4,06 $\pm$ 0,13 (на 12,10 $\pm$ 0,11%). Отже, у підлітків експериментальної групи зросла точність збивання, покращилась реципрокна координація, яка дозволяє плавно переходити від одного

руху до другого та здійснювати за ними контроль: за рухами рук, постановкою ніг та всього тулуба у цілому, а також контроль за траєкторією руху м'яча.

Позитивні зміни виявлено і при виконанні тестового завдання "Передача м'яча у парах", спрямованого також на вивчення сформованості координації рухів. Одержані результати свідчать про те, що підлітки з експериментальної групи справились з тестовим завданням у 1,3 рази краще, ніж їх однолітки з контрольної. Результати покращились зі збільшенням віку дівчат. В експериментальній групі у порівнянні з контрольною зменшилась й розкиданість результатів. У контрольній групі при повторному обстеженні дисперсія результатів не зменшилась. Вона або зросла, або залишилась на вихідному рівні. В експерименті у всіх вікових групах вона зменшилась у порівнянні з вихідним рівнем (результати констатуючого експерименту). Виконання цього завдання вимагало від учасників експерименту не тільки точності виконання рухів кожним учасником, але й узгодженості у сумісних діях партнерів кожної з пар.

Необхідно відмітити, що з цим завданням підлітки впорались краще, ніж з попереднім (збивання кеглів), що підтверджується й більш високими результатами ( $M \pm m = 5,98 \pm 0,13$  (робота в парах) та  $M \pm m = 4,06 \pm 0,10$ ). Як показали наші спостереження й аналіз програми з фізичної культури, діти з тяжкою та помірною розумовою відсталістю вже з третього класу починають освоювати дії з м'ячем у парах. Однак відстань між партнерами діти вибирають самостійно, найчастіше – це не більше 2-х метрів, а то й ближче. Обов'язкова умова – відстань між партнерами 3 м - трохи ускладнила виконання цього завдання, тому м'яч все ж не завжди долітав до партнера або міг бути прийнятий у руки при його польоті від партнера.

Одержані результати свідчать про правильність обраного нами шляху підвищення розвитку пізнавальної сфери та психомоторики.

---

## THE INFLUENCE OF RISING OF THE SYSTEM'S LEVEL OF PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT OF TEENAGERS WITH DEEP AND HUMID INTELLECTUAL DISEASE

Tatyana ZENKOVSKAYA

*Institution of Post-Grade education of Odessa's National University  
named after I.I. Mechnikov*

In the article author describes the result of usage of the author's system of rising the level of psychological development of teenager girls with deep and humid intellectual disease and its influence on educational and psycho-intellectual sphere.

---